

צדק צדק תרדוף – למהותו של הצדק הישראלי

1. דברים פרק טז

שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שִׁעְרֵיךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנוּ לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק: לא תִּטֶּה מִשְׁפַּט לא תִּפְדֶּי פְּנִים וְלֹא תִשַׁח שֹׁחַד כִּי הַשְׁחָד יַעֲרֹר עֵינֵי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים: צְדָק צְדָק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְלֹאֲשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנוּ לָךְ: ס

2. וקנטי שם

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יי אלהיך נותן לך. אמרו רבותינו ז"ל בספר הבהיר צדק זו מדת דינו של עולם שנאמר צדק צדק תרדוף, וכתיב בתריה למען תחיה וירשת את הארץ. אם תדין את עצמך תחיה, ואם לאו הוא דיין עליך ותקיים בעל כרחך.

3. בבא מציעא דף ל עמוד ב

דאמר רבי יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה. - אלא דיני דמגזנתא לדיינו? - אלא אימא: שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין.

4. בבא מציעא דף פג עמוד א

רבה בר בר חנין תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא. שקל לגלימייחו, אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימייחו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין, למען תלך בדרך טובים. יחיב להו גלימייחו. אמרו ליה: עניי אנו, וטרחינן כולה יומא, וכפינן, ולית לן מידי. אמר ליה: זיל הב אגרייהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין, וארחות צדיקים תשמר.

5. פסיקתא זוטרותא פרשת שופטים דף כח עמוד א

תייר צדק צדק תרדוף הלך אחר בית דין יפה. אחר רבי אליעזר ללוד וכו'. עד אחר חכמים ללשכת הגזית. תייר צדק צדק תרדוף אחד לדין ואחד לפשרה. כיצד שתי ספינות עוברות בנהר וכן שני גמלים שיהיו עולין במעלות בית חורון שניהם עולין שניהם נופלין. בזה אחר זה שניהם עוברין. הא כיצד קרובה ושאינה קרובה תדחה שאינה קרובה מפני הקרובה. טעונה ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה. שתיהן טעונות. הטל פשרה בנייהן ומעלות שכר זו לזו.

6. סנהדרין דף ו עמוד ב

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אסור לבצוע, וכל הבצוע - הרי זה חוטא, וכל המברך את הבצוע - הרי זה מנאץ, ועל זה נאמר בצע ברך נאץ ה', אלא: יקוב הדין את החר, שנאמר כי המשפט לאלהים הוא, וכן משח היה אומר יקוב הדין את החר, אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו, שנאמר תורת אמת היתה בפיחו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון... רבי יהושע בן קרח אומר: מצוה לבצוע, שנאמר: אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. והלא במקום שיש משפט - אין שלום, ובמקום שיש שלום - אין משפט. אלא איזהו משפט שיש בו שלום - הוי אומר: זה ביצוע. וכן בדוד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה, והלא כל מקום שיש משפט - אין צדקה, וצדקה - אין משפט, אלא איזהו משפט שיש בו צדקה - הוי אומר: זה ביצוע

7. טור חושן משפט סימן יב

ומצוה לדיין להתחיל להם בפשרה שיאמר במה אתם רוצים יותר בפשרה או בדין: אפילו אם שמע דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה כל זמן שלא גמר הדין לומר פלוני זכאי ופלוני חייב אבל לאחר גמר דין אינו יכול לעשות פשרה... וכל דיין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובח ועליו נאמר אמת ומשפט שלום בשעריכם איזה משפט שיש בו שלום זו פשרה... כתב בספר המצות צריכין הדיינין להתרחק בכל היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה כי מאד נתמעטו הלבבות וגרסינן בירושלמי פ"ק דסנהדרין בימי ר"ש בן יוחאי בטלו דיני ממונות אמר ר"ש בן יוחאי לית דחכים בדין רבי יוסי בן חלפתא באו ב' אנשים לפניו אמרו לו על מנת שתדיננו דין תורה אמר להם איני יודע לדון לכם דין תורה

8. בראשית רבה (וילנא) פרשה לג ד"ה א וזכור אלהים

אלכסנדרוס מוקדן אזל לגבי מלכא קציא לאחוריי הרי חשך, ושלח ליה נפק ליה והוא טעין גידומי דדהב בגו דסקוס דדהב, א"ל לממונך אנא צריך, א"ל ולא היה לך מה מיכול בארעך דאתיית לך להדין, א"ל לא אתית אלא בעיא למידע, היך אתון דיינין, יתיב גביה יומא חדא אתא חד בר נש קבל על חבריה אמר הדין גברא זבן לי חדא קילקלתא ואשכחית בגוה סימתא, ההוא דזבין אמר קילקלתא זבנית סימתא לא זבנית וההוא דזבן אמר קילקלתא ומה דבגוה זבנית. אמר לחד מנייהו אית לך בר דכר א"ל היך ואמר לאוחרני אית לך ברתא נוקבא א"ל היך אמר להון זיל אסיב דין לדין והוי ממונא לתרויהון, חמתיה יתיב תמה א"ל מה לא דיינית טב א"ל אין, אמר ליה אלו היה גבכון היך הויתון דיינין, א"ל קטלין דין ודין ומלכותא נסבא ממונא דתרויהון, א"ל אית גבכון מטר נחית א"ל היך, א"ל אית גבכון שמשא דנת א"ל היך, א"ל אית גבכון בעיר דקיק א"ל הן, א"ל תיפח רוחיה דהחוא גברא לא בזכותכון נחית מטר ולא בזכותכון שמשא דנחא עליכון אלא בזכותיה דבעירא דכתיב (תהלים לו) אדם ובהמה תושע ה', אדם בזכות בהמה תושע ה',

9. אבות פ"ה ה'

ארבע מידות באדם. האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדת בינונית. ויש אומרים זו מדת סדום. שלי שלך ושלך שלי עם הארץ. שלי שלך ושלך שלך חסיד. שלך שלי ושלי שלי רשע:

10. אוצרות הרא"ה / תורתו שבע"פ / דברי ר' שלמה זלמן שרגא

"מבלי לקבוע מהו המשטר החברתי של התורה, יש להניח בהדאות כי בקיום עקבי של כל חוקי התורה בשטח החברתי והכלכלי ללא ויתורים ופשרות, לא יוכל "המשטר של הרכוש" [קפיטליסטיות] להתקיים. כי מצוות התורה ונוסף לזה "ועשית הישר והטוב" שבישראל זהו דין, ולא לפני משורת הדין, מצמצמים כל כך את הבעלות והזכויות של הרכוש עד שקיומו נעשה לבלתי אפשרי וללא כדאי".

11. שבת דף לג' עמוד א'

בעון גלוי עריות ועבודת כוכבים והשמטת שמיטין ויובלות - גלות בא לעולם, ומגלין אותן, ובאין אחרים ויושבין במקומן... אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם וגוי וכתוב כל ימי השמה תשבת

12. שבת הארץ - הרב קוק

היחיד מתנער מחיי-החול לפרקים קרובים - בכל שבת. "בא שבת באה מנוחה", מתחלת הנפש להשתחרר מכבליה הקשים ומבקשת היא לה אז נתיבות עליונות... "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם!" יום קדוש, אשר בו נתגלה נטית האומה - הנטיה של החיים האלהיים כמו שהם... את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללת. צורך מיוחד הוא לאומה זו, שהיצירה האלהית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלהי שלה בכל מלא זחרו, אשר לא ישביתוהו חיי- החברה-של-חול עם העמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו- שהיא.